

VANHEMPAINTOIMINNAN JA KUNNAN YHTEISTYÖ

Toimintamalli vanhempainoimijoille kuntayhteistyön rakentamiseen

Mallin tarkoituksena on luoda positiivinen, kannustava ja kehittävä kumppanuus kunnan kanssa. Yhteistyö perustuu luottamukseen, vuorovaikutukseen ja aitoon osallisuuden kokemukseen. Tärkeää on, että vanhemmat tulevat kuulluksi jo päätöksenteon ja kehittämisen valmisteluvaiheessa.

Toimintamallin avulla paikalliset vanhempainyhdistykset voivat perustaa kuntakohtaisen vanhempainyhdistyksen ja luoda yhdessä kunnan kanssa rakenteen yhteistyölle. Yhteistyö voi olla yksittäisiä tapaamisia, vanhempainfoorumi tai syventyä myöhemmin kumppanuudeksi. Olemassa olevat kuntakohtaiset vanhempainyhdistykset voivat mallin avulla kehittää omaa toimintaansa parantaakseen yhteistyötään kunnan kanssa.

Kuntakohtainen vanhempaintoiminta tuo vanhempien näkökulmaa varhaiskasvatukseen, koulun ja muiden lapsiperheiden palveluiden kehittämiseen. Se luo rakenteet vanhempien osallisuudelle ja vaikuttamiselle ja vahvistaa vanhempien verkostoitumista ja yhdessä toimimista. Vanhempien kokemusperäinen ja arkilähtöinen tieto kannattaa hyödyntää kunnallisen päätöksenteon ja kehittämisen tukena.

Mitä on kuntakohtainen vanhempaintoiminta?

Kuntakohtainen vanhempaintoiminta on vanhempien ja vanhempainyhdistysten muodostama yhteistyöelin, joka harjoittaa riippumatonta, vapaata kansalaistoimintaa. Kuntakohtainen vanhempainyhdistys on vanhempien vaikuttamiskanava ja kunnan yhteistyökumppani kodin, päiväkodin ja koulun yhteistyössä sekä perheitä koskevassa päätöksenteossa.

Kuntakohtaiset vanhempainyhdistykset koordinoivat eri kouluissa ja päiväkodeissa toimivien vanhempainyhdistysten toimintaa alueellaan. Yhdistykset vaikuttavat toiminnallaan lasten ja nuorten hyvinvointiin kuntatasolla, sekä edistävät vanhempien ja lasten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta kotipaikkakunnallaan. Kuntakohtaisen vanhempainyhdistyksen jäseniksi voivat liittyä, yhdistyksen säännöistä riippuen, koulujen ja päiväkotien vanhempainyhdistykset sekä yksittäiset vanhemmat.

Vanhemmilla on paras kokemustieto lapsiensa ja perheensä hyvinvoinnista. Vanhempaintoiminnan kautta tätä tietoa voidaan hyödyntää kodin ja koulun/ päiväkodin yhteistyön ja perheystävällisen kunnan kehittämiseen.

Kuntakohtainen vanhempainyhdistys kunnan kumppanina

Vanhempainyhdistys ja kunta toimivat paikallisina kumppaneina. Yhteistyön onnistumisen edellytyksenä on, että vanhempainoimijoilla ja kunnan viranomaisilla on yhteinen näkemys toiminnasta ja tavoitteista. Tärkeää on myös, että molempien kokemus toiminnan vuorovaikutuksesta ja toiminnasta saamastaan hyödystä ovat myönteisiä. Yhteistoiminta on tiedon vaihtoa, oppimista ja voimien yhdistämistä.

Vanhempainyhdistyksien vahvuuksia ovat vapaaehtoisuus, joukkovoima, kokemustieto ja vertaistuki. Yhdistyksen suurin pääoma on kokemus ja motivaatio.

Vanhempainoimijat auttavat kunnan viranomaisia yhteisten tavoitteiden toteuttamisessa. Molempia velvoittavan yhteisen toimintasuunnitelman laatiminen edistää yhteistä kehittämistyötä ja vahvan luottamuksen myötä molemmat osapuolet hyötyvät.

On tärkeää, että kaikilla osapuolilla on tieto siitä, mistä aihealueista puhutaan ja mikä on kunkin osapuolen rooli. Monilla vapaaehtoistoimijoilla on useita eri asemaa osoittavia tehtäviä ja siksi on tärkeää, että vanhempainoimijat edustavat vanhempainyhdistyksiä. Vanhempainoiminnan tulee olla poliittisesti sitoutumatonta ja vanhemmuuteen sekä kodin ja koulun/ päiväkodin yhteistyöhön perustuvaa asiantuntijuutta tai kokemusasiantuntijuutta. Vanhempainoimintaa ei tule käyttää omien agendojen edistämiseen tai esimerkiksi poliittisena ponnahduslautana. Jokainen jäsen tuo toimintaan omat näkökulmat perustuen elämäkokemukseensa mutta yhdistyksen on tärkeää muodostaa oma yhteinen näkemys aiheesta, jota esitetään yhdistyksen agendana henkilökohtaisten näkemysten sijaan.

Yhteistyö syntyy tarpeesta ja tahdosta

Tarve kuntakohtaiselle vanhempainoiminnalle syntyy joko vanhempien tai kunnan aloitteesta. Tarpeet ovat osin yhteneviä ja osin yksilöllisiä. Vanhempien käynnistämän toiminnan syitä voivat olla halu laajemman joukon tavoittamiseen, tarve muodostaa linkki paikallisten yhdistysten ja kunnan välillä, tarve vahvistaa vertaistoimintaa tai edistää vaikuttamistyötä. Vanhempainoimijoita motivoi erilaiset teemat (kouluruoka, sisäilma tai kouluverkkomuutokset), halu vaikuttaa laajemmin kuin paikallisesti oman koulun tai päiväkodin ympäristössä, kokemus siitä, ettei koulun tai päiväkodin yhdistys ole riittävä, tai halu muuttaa asioita.

Kunnan näkökulmasta yhteistyö voi syntyä tarpeesta kuulla vanhempia osana kuntien kuulemisveloitetta, halusta kehittää kunnan palveluita tai muodostaa linkki vanhempainyhdistysten ja kunnan välillä. Tärkeää on kaikkien kuntalaisten yhdenvertaisuus ja tasapuolinen osallistaminen.

Kun esille nousee ajatus tai tarve toimia, lähtekää rohkeasti liikkeelle ja muistakaa pyytää tarvittaessa apua Vanhempainliitosta.

1 Kerätkää toimijat yhteen

Kutsukaa vanhemmat koolle avoimeen keskustelutilaisuuteen yhteisen vanhempaintoiminnan aloittamisesta. Kutsujana voi toimia kuka tahansa vanhempaintoimijoista. Kunnan muut vanhempaintoimijat tavoitatte selvittämällä olemassa olevat vanhempaintoimikunnat ja -yhdistykset joko kunnan sivustalla ja opetustoimesta tai kysymällä apua Suomen Vanhempainliitosta. Parhaiten tavoitat vanhempaintoimijat puhelimitse. Henkilökohtainen kutsu tai pyyntö on aina vaikuttavin.

Kun aloitatte vanhempaintoimijoiden kokoamisen, kertokaa aikeistanne kunnan viranhaltijoille, jotta he tietävät ja ymmärtävät, mistä on kyse. Kutsukaa myös heidät mukaan keskusteluihin. Avoimuus rakentaa luottamusta heti alusta alkaen.

Määriteltäkää kuntakohtaisen vanhempaintoiminnan perustehtävä, rooli ja tavoitteet. Kirjatkaa ne ylös. Apuna voitte käyttää Vanhempainliiton mallisääntöjä. Vanhempaintoiminnan tulee olla yhdenvertaista ja esteetöntä. Moninaisuus vanhempaintoiminnassa rikastuttaa toiminnan sisältöä ja antaa luontevan mahdollisuuden kaikille osapuolille kokea ja oppia uutta.

Sopikaa organisoitumisesta eli siitä, toimitaanko työryhmänä, toimikuntana vai esimerkiksi rekisteröitynä yhdistyksenä. Sopikaa myös ketkä edustavat vanhempainyhdistyksiä kunnan kanssa toteutettavassa yhteistyössä ja miten henkilöt valitaan.

Yhdistyksen perustamiseen löydät tukea Vanhempainliiton verkkosivuilta kohdasta Toiminnan aloittaminen.

Miksi kannattaa rekisteröidä yhdistys? Rekisteröity yhdistys luo jatkuvuuden turvaa. Virallinen yhdistys voi mm. tehdä sopimuksia, hakea ja saada avustuksia, avata pankkitilin ja hakea rahankeräyslupaa. Rekisteröity yhdistys on taloudellisesti ja oikeudellisesti itsenäinen.

2 Sopikaa tapaaminen kunnan viranomaisten kanssa

Sopikaa tapaamisista varhaiskasvatuksesta ja opetuksesta vastaavien viranhaltijoiden kanssa. Ensimmäisessä tapaamisessa kertokaa kuntakohtaisesta vanhempaintoiminnasta ja sopikaa yhdessä järjestettävästä dialogitilaisuudesta vanhempaintoimijoille ja viranhaltijoille.

Arvioikaa dialogitapaamisessa yhteistyöllä saavutettavia hyötyjä, mitä arvoja osapuolet tuovat yhteistyöhön, osapuolten vahvuuksia ja pohditaan mitä osapuolet siltä odottavat. Hyödyntäkää tunnustelevissa keskusteluissa dialogisia toimintamalleja (esimerkiksi Sitran Erätauko) ja pyytäkää apua tilaisuuden järjestämiseen Vanhempainliitosta. Kun yhteinen ymmärrys on muodostunut, sopikaa yhteisistä tavoitteista, päämäärästä ja toimintamallista.

Muodostakaa yhteinen toimijajoukko eli sopikaa, ketkä yhteistoimintaa toteuttavat. Sopikaa niistä tavoista, joilla edustajat ja edustajien toimikausi valitaan. Sopikaa myös mikä on johtamismalli (kuka toimii puheenjohtajana, koollekutsujana jne.).

Selkeä yhteinen toimintamalli auttaa toimijoita ymmärtämään roolit ja toiminnan tarkoituksen.

3 Käynnistäkää toiminta

Yhteistyössä toiminnan syventämiseen vaaditaan vilpittöntä halua kuunnella, halua olla aktiivisesti mukana, vuorovaikutustaitoja ja aikaa. Toiminnan tarkoituksen tulee olla kaikille selvää. Yhdessä tekeminen sitouttaa ja vahvistaa luottamusta. Laatikaa toimintasuunnitelma tai vuosikello yhteisistä tapaamisista ja toimenpiteistä kunnan kanssa.

Yhteistyö perustuu hyvään viestintään. Viestinnän tulee olla avointa ja aktiivista. Viestinnän tavoitteista ja keinoista on sovittava yhteisesti. On tärkeää, että kaikki sitoutuu viestimään.

Suunnitelmista on siirryttävä toteutukseen. Toteutus voi olla hanke, projekti tai tiettyyn teemaan kohdistuva toimenpide esimerkiksi kysely vanhemmille. Toimeenpanon ja toteutuksen yhteydessä on luonnollista, että keskustelu voi siirtyä takaisin tavoitteisiin. Arviointi alkaa siis jo toteutusvaiheessa, jolloin tarkastellaan, onko tavoitteen asettelu oikein.

4 Arvioikaa toiminta

Arviointi on olennaista onnistuneen yhteistyön mittaamisessa. Yhdessä kerätään positiiviset ja negatiiviset palautteet sekä kokemukset yhteistyöstä. Sovitaan yhdessä yhteistyön jatkosta ja uudistamisesta. Yhteistyön muuttuminen ei tarkoita epäonnistumista. Toiminnan tarpeet voivat muuttua matkan varrella.

Kuntapäättäjät

Säännöllinen yhteistyö ja yhteydenpito kuntapäättäjien kanssa auttaa kuntakohtaista vanhempainyhdistystä ymmärtämään päätöksentekoprosessia sekä tuntemaan päätöksentekijöitä. Päätöksentekijöitä kannattaa kutsua vanhempainyhdistysten kokouksiin kuulemaan toiminnasta ja vanhempien ajatuksia.

Toimintamalli

Yhteistyössä voidaan hyödyntää erilaisia toimintamalleja. Tärkeintä ei ole valita vain yhtä mallia, vaan muokata parhaaksi katsomanne yhteistyötavat eri toimintamalleista. Yhteistyön tarkoituksena on tarjota kunnalle kanava osallistaa ja kuulla vanhempia kodin ja koulun / päiväkodin yhteistyössä sekä perheitä ja lapsia koskevista asioista. Vanhemmat puolestaan saavat kanavan tuoda esille asioita, joita voidaan yhdessä viranomaisten kanssa kehittää. Yhteistyön tarkoitus on myös vahvistaa vanhempainvoimien vertaistoimintaa.

Kevyt malli

Kevyin tapa aloittaa yhteistyö kunnan kanssa on tapaamiset.

Tapaamisia voi olla satunnaisesti muutamia kertoja vuodessa, kun käsiteltäviä asioita ilmenee. Yhteistyössä tulee kiinnittää erityisesti huomiota koollekutsujan aktiivisuuteen, jotta toiminta jatkuu myös ensimmäisen tapaamisen jälkeen. Kutsujana toimii yleensä kunta.

Vanhempainvoimien ei tämän kaltaisessa yhteistyössä tarvitse rekisteröityä yhdistykseksi. Suositeltavaa on, että toimijat tapaavat toisiaan ja sopivat yhteisistä tavoista koota ajatuksia ja kommentteja vanhemmilta. Tapaamisissa voi olla mukana halukkaat kaikista kunnan vanhempainyhdistyksistä tai yhteisesti vanhempien keskuudessa sovitut edustajat.

Verkostomalli

Verkosto tai foorumi on askel rakenteelliseen yhteistyöhön kunnan kanssa. Verkoston parhaimpia puolia on ymmärryksen lisääntyminen. Verkosto tapaa säännöllisesti.

Verkostomaisessa toimintamallissa vanhempainyhdistykset muodostavat yhteisen toimijajoukon ja sopivat yhdessä edustajat tapaamisiin kunnan viranomaisten kanssa. Verkoston kasvaessa suureksi (monta vanhempainyhdistystä kunnassa), toimintaa voi helpottaa kuntakohtaisen vanhempainyhdistyksen perustaminen.

Verkostossa toimivien vanhempien on tärkeä tavata säännöllisesti kaikkien vanhempainyhdistysten edustajia, jotta vanhempien ajatukset ja kommentit saadaan mukaan.

Verkoston toimintaa koordinoidaan yleensä kunnan toimesta. Tapaamiset on hyvä kirjata yhteiseen vuosittaiseen toimintasuunnitelmaan tai vuosikelloon.

Kumppanuusmalli

Tavoiteltavin muoto yhteistoiminnalle on kumppanuus. Se muodostuu luottamuksesta ja vastavuoroisuudesta. Vanhempainvoimien on tässä mallissa tärkeää koota toimijat kuntakohtaiseksi vanhempainyhdistykseksi.

Kumppanuuden myötä opitaan uutta ja muodostetaan laajempaa ymmärrystä tarpeista ja toiminnasta. Kumppanuuden onnistumisen perustana ovat yhteiset arvot, yhteinen päämäärä ja hyödyt.

Kumppanuus vaatii erityisesti sitoutumista, resursseja ja osallistumista molemmilta osapuolilta. Yhteistyö voi olla ruohonjuuritason toimia, tiedonvaihtoa, voimien yhdistämistä tai kehittämiskulttuuria.

Kuntakohtaisen vanhempain toiminnan laatukriteerit

Laatutekijät ohjaavat yhdistysten toimintaa ja itsearviointia. Yhdistysten toiminnan laatu muodostuu edustuksellisuudesta, vaikuttavuudesta, toimivasta viestinnästä, tavoitteellisesta ja suunnitelmallisesta toiminnasta, ja asianmukaisesti hoidetusta hallinnosta ja hyvistä toiminta edellytyksistä.

Edustuksellisuus

Kuntatason vanhempain toiminnan vahvuuksia ovat yhteistyö ja joukkovoima. Toiminta on vaikuttavaa ja laatua voidaan pitää kattavana, kun kuntakohtaisten vanhempainyhdistysten jäseninä on vähintään 75 % alueen yhdistyksistä ja toiminnalla tavoitetaan alueen päiväkodeista ja kouluista ainakin puolet.

Tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus

On olennaista, että yhdistys pystyy kuvaamaan ja esittämään toimintansa kirjallisesti. Kuntakohtaisten vanhempainyhdistysten laadukas toiminta perustuu sillä määritellyistä tavoitteista, kartoitetuista tarpeista ja kohdennetuista resursseista. Toimintaa arvioidaan säännöllisesti itsearviointina ja vertaisarviointina. Yhdistyksen hallitus jäsenet ovat sitoutuneita ja heille on laadittu työnjako sekä heille on annettu riittävä koulutus.

Aktiivinen toiminta

Yhdistykset toteuttavat säännöllistä jäsenviestintää ja heillä toimivat verkkosivut. Yhdistys välittää Vanhempainliiton ydinviestejä jäsenistölle, pitää aktiivisesti yhteyttä kuntaan ja järjestää säännöllisesti koulutus- ja keskustelutilaisuuksia jäsenyhdistyksille.

Hyvä hallinto ja toimintaedellytykset

Yhdistyksen toiminnassa mukana oleville toimihenkilöille on määritelty vastuutehtävät. Hallinto on hoidettu asianmukaisesti ml. asiakirjahallinto. Tehtävien hoitamiseksi on henkilöille järjestetty tarvittavat laitteet ja välineet.

Suomen Vanhempainliitto on vanhempien osallisuuden sekä kodin ja päiväkodin/ koulun yhteistyön edistäjä. Vanhempainliittoon kuuluu yli 1300 jäsenyhdistystä (vanhempainyhdistystä). Yhtenä Liiton tavoitteena on auttaa paikallisia ja kuntakohtaisia vanhempain toimijoita menestymään. Tehtävän toteuttamiseksi Vanhempainliitto tuottaa palveluita jäsenilleen. Liiton jäsenyys on maksutonta.

Kuntakohtaisten vanhempainyhdistysten jäsenet ovat mm. kuntakohtaisten vanhempain toimijoiden verkostotapahtuma (Kesäpäivät), jäsenjärjestöavustus sekä neuvonta ja ohjaus yhdistys- ja vanhempain toimintaan liittyvissä kysymyksissä.